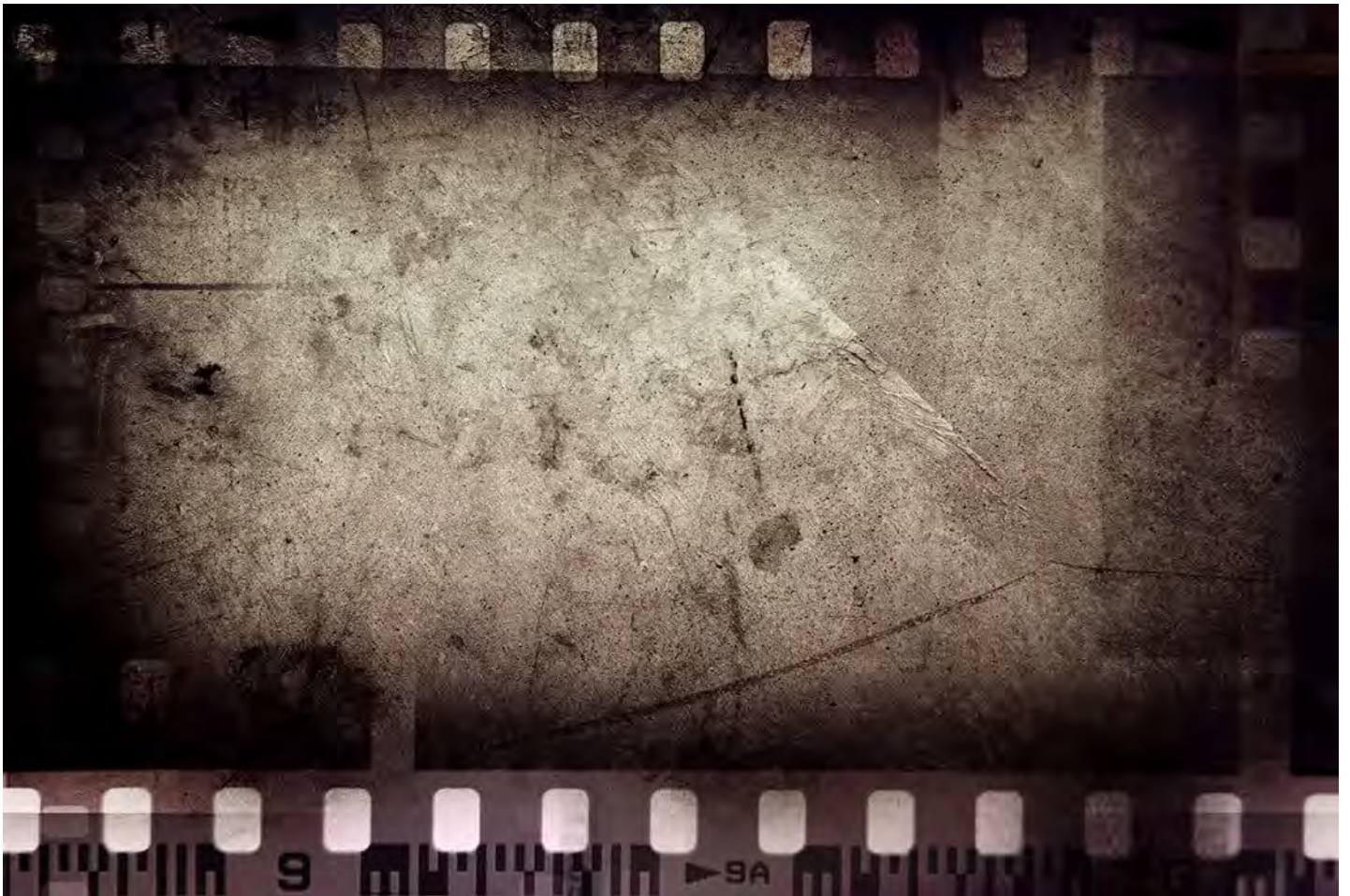

Ács József

HOGYAN NE OLVASSUNK VERSET?

HORGAS BÉLA VERSÉHEZ

2019-01-04 | HORGAS BÉLA VERSÉHEZ, JEGYZET

NEGATÍV

A harmonikaszó esti vizek tükrére nem tapad.

Falióra ablakán nem kukucskál a kakukk.

Háztetők zsindelye nem veres az égtől.

Nem néz be ablakon rabló, elefánt.

Fűző nem kopik, haj nem árad.

Kézelő, kabátnyak nem zsírosodik.

Csontfog a csontfoggal nem koccan össze.

Nem erőszakol meg éjszaka a festmény.

Angyal nem jön a kéményen át.

Se más üzenet, se jel, se vendég.

Kertemben érik a / leveles dohány. / A líra: logika; / de nem tudomány. – Ezt József Attila egy kései töredékében olvassuk. Versként és nem esztétikai tételként. Valamely tárgyra vonatkozó kijelentés lehet bizonyítható vagy cáfolható. A vers nem. Ez a négy soros ráadásul kétféleképpen is elénk állítja, amit mond: egyrészt mint kijelentést, másrészt mint a saját működésében megnyilvánuló logikát. A vers megalkotását (ahogy befogadását is) sajátos törvények irányítják. József Attila, akinek 1937-ben a szó köznapi értelmében véve semmiféle „kertje” nem volt, az érő leveles dohány említésével a költészetet és magát a költés folyamatát az éréssel, a szerves növekedéssel hozza párhuzamba. Bár a környezeti adottságokhoz alkalmazkodó növényi élet keretei közt sokféle növény sarjadhat, burjánzásuk mégis törvényeket követ (mint aztán feldolgozásuk, azaz szárításuk, érlelésük, felaprításuk, végül formába, azaz cigarettába töltésük is). Az analógia fényében válik érthetővé, hol is van József Attila kertje, amit hiába keresnénk Budapesten a Siesta Szanatóriumban, Ignotusnál a Szamos utcában vagy József Jolánnál Balatonszárszón.

képek és képzetek

A tudatába zárt, objektivitásra törő modern ember a benne is bontakozót, érlelődőt a minden szubjektívnek kijáró gyanakvással szemléli, és óvakodik komolyan venni. A lélektan hatáskörébe utalja és tudattalanként nevezi meg ezt a ködös és elhelyezhetetlen (tudatalatti? tudatfeletti?) működést, melynek törvényeit ugyanakkor nagy erővel kutatják a

szakemberek. A politikai és üzleti meggyőzés hivatásos technikusai a képek és képzetek hullámain hánykolódó elmét tanulmányozva őszöreg felismeréshez jutnak: a „tudattalan” nem ismeri a tagadást.

Ehhez nem kell a fehér elefántra gondolnunk! Épp a minap láttam a Deák téri metró pavilonjában társaira várakozó kamaszlány vászonszatyrán a szellemesnek szánt feketén szitanyomott figyelmeztetést: I'M NOT YOUR ARANY VIRÁGSZÁL. Mindjárt végigmértem, illik-e rá a meghatározás.

A *Negatív* ironikusan tárja fel a költészet logikáját. A vers nem állít, hanem felmutat. Nem magyaráz, hanem megjelenít. Ahhoz, hogy tagadjunk valamit, előbb meg kell jelenítenünk. A tagadás csak utólagos, absztrakt művelet, melynek képi megjelenése nincs: a képek világában nem számít, akkor sem (sőt, annál kevésbé), ha a tagadószt minden sorba odabiggyesztjük. Különösen igaz ez Horgas Béla eleve képszerű, a látványok kölcsönhatására (és a nyelvi asszociációra) építő szürreális költészetére (a korai kötetek legtöbb versében szerepel valamilyen szín, itt például a „veres”). A mechanikus tagadás művelete egyfajta fotónegatívot eredményez: amelyből bármikor egyszerűen előhívható a pozitív kép. S ha ezt elvégezzük, előttünk áll, ami nagyon is jön: az üzenet, a jel, a vendég – maga a vers.

kép | shutterstock.com